

Frýdecko-místecký divadelní festival 1996

aneb a navíc

**Úvaha o tom, jaké je spektrum současného amatérského divadla
a jak o něj pečovat ve dny sváteční**

Severomoravský a Slezský festival amatérského divadla náležel i letos k těm nejrozsáhlejším krajo­vým přehlídkám. Ve dnech 22.–24. 3. 1996 na něm vystoupilo 9 souborů. Hrál o se v Kulturním domě Válcoven plechu a v AJ divadle na Slezské ve Frýdku a také v Kulturním domě v nedaleké obci Baška. Hlavním organizátorem festivalu bylo Divadelní centrum Podbeskydí ve Frýdku-Místku. Ke každé inscenaci se uskutečnil rozborový seminář, vedený členy odborné poroty. Festival byl zdrojem výběru a doporučení souborů k účasti na národních přehlídkách v Třebíči (čínohra a hudební divadlo) a v Písku (mladá a netradiční divadlo). Přes vědomí o možných přesazích lze říci, že 6 souborů směřovalo k Divadelní Třebíči a 3 k Šrámkově Písku.

První tři inscenace festivalu byly z rodu mladého a netradičního divadla. **Soubor Gymnázia Vsetín zahájil svým nastudováním Shakespearovy hry Romeo a Julie v Topolově překladu.** Miroslav Urubek – dramaturg, režisér, scénograf a pedagog zároveň – se pustil se svými studenty do nelehkého úkolu. Není pochyb o tom, jak přínosným se jeho řešení stalo z hlediska vnitřních funkcí souboru a prospěšnosti každého jednoho člena tohoto zájmového kolektivu. Připočteme-li účelnou úpravu škrty, původní muziku, vytvořenou členy souboru, náročnou scénografii, ale i péči o odborně zvládnutý šerm na jevišti, měli inscenátoři v rukou nemálo trumfů pro dosažení zdárného inscenačního výsledku. Ne vše se v inscenaci však dařilo. Zdá se, že chyběly dva největší trumfy – herecká a režijní vybavenost. Je otázkou, zda by ony vnitřní funkce nebyly posíleny měrou vrchovatou, kdyby se všechny síly investovaly do osvojení jevištní řeči a do schopností herců jednat v dramatické situaci. A kdyby vedle toho režie rozlišovala důležité od nedůležitého, pracovala daleko více s rytmem a tempem, kdyby důsledně vystavěla jednotlivé dramatické situace a potažmo inscenaci jako celek. Příklad Kristiny Uhrové v roli Julie (cena) a nejedna dobře vybudovaná situace hry, dávají tušit, že soubor má předpoklady dosáti kvalitativně lepšího výsledku. Je také otázkou, je-li to vůbec možné na tak velkém úkolu, jakým je inscenování Romea a Julie. Odpověď na tyto otázky je odvislá od toho, co je pro divadelní kolektiv určující, co převažuje – obohacení členů souboru či potřeba komunikace s publikem. Je-li to první hlavní, bylo v případě vsetínských docíleno maxima.

Nově vzniklé Divadlo Šmíry ve Frýdku-Místku uvedlo svůj první původní kus

z pera M. Maskala a J. Šebesty, nazvaný Husité trochu jinak. Podtitulek uvádí, že jde o neznámou frašku o tom, zdali je pravda, že ve víně je pravda. Formu si autoři a protagonisté zároveň vypůjčili od Divadla Jára Cimrmana. Obsah je jejich. Není tak úplně jednoduché vyslovit, o čem se hraje, neboť autoři honí poněkud mnoho zajců najednou. Čtyřlenný kolektiv souboru ne buduje na postavy svých hrdinů, ale nechává je existovat na jevišti ve fiktivním prostoru a čase na sběhu omladiny husitské, kde se bez vína pravda hledat nedá. Divadlo Smíry zahájilo svou existenci velice šťastně pozorováním života kolem sebe a přenesením jeho stinných stránek na jeviště prostředky, které poukazují na satiru. Mnohé se daří jaksi samovolně a divák se upřímně baví. Ne vše má však stejnou hodnotu, ne všechny gagy jsou načasovány tak, aby vyzněly plně. Dá-li Thálie těmto svým debutantům do vínku schopnost třídit a dobírat se divadelního řemesla, pak nás Divadlo Šmíry bude jistě bavit mnohé budoucí hodiny.

Hned po nováčkách se jeviště (vlastně sálu, zatímco diváci usedli na kukátkovém jevišti) zmocnil veterán netradičního divadelního usilování **Jan Číhal se svým Bílým divadlem Ostrava. Smrt ve starých dekoracích – scénickou koláž, vycházející z textů T. Rózewicze J. A. Komenského, Vl. Holana, J. Demla aj. Durycha, vytvořili s kolektivem souboru J. Číhal a L. Jičínský.**

Inscenátoři přivádí diváky prostřednictvím rámce hry, jímž je turistický zájezd, do věčného města a nechávají je v pozici mlčenlivých průvodců hlavního protagonisty (Poutníka) docházet k základním otázkám lidské existence, k otázkám po smyslu života. Slovem a zejména prostředky bohaté scénografie je zprostředkován obraz světa, obklopujícího jednoho z nás, jednoho docela obyčejného, se všedním životopisem. Je to obraz plný pozlátka, falše a podvodu. Hrdina umírá podveden životem. Nikdo se o něj nestará. Spokojeni si připíjíme na dobrou cestu domů výhodně nakoupeným šampaňským. Dobře navázaná komunikace s divákem, skvostné texty, významuplná scénografie, herecká vybavenost – to vše jakoby stálo samo o sobě. A to přesto, že vespolečnost jednotlivých komponentů je zřejmá. Divák, který má vůli dobrat se smyslu sdělovaného, musí vynaložit nemalé úsilí. Dobere se ho v nejlepším případě nejspíše dlouho po chvíli, kdy opustil hlediště. Myslím, že to není v pořádku, že je to škoda, že se někde stala chyba. Domnívám se, že příčina je v proporčně nedostatečné expozici hlavního hrdiny, v pouhém nahození postavy v obecné rovině. Patrně bychom sledovali velice intenzivně životní cestu postavy konkrétně určené a došli neméně intenzivního prožitku v čase představení. Problém v komunikativnosti inscenace je kardinální překážkou pro plné vyznění neobyčejně zajímavého divadelního tvaru, k němuž Bílé divadlo dospělo předlouhou cestou. Inscenace je nesporně bohatým zdrojem k úvahám o lidské existenci a o divadle

zároveň. Jako taková byla doporučena k výběru pro Šrámkův Písek.

Čtvrtá inscenace festivalu byla z rodu poučeného interpretačního divadla. **Soubor LYRA OB Jeseník uvedl známou hru španělského dramatika Alexandra Casony Stromy umírají vstoje.** Soubor ji nastudoval v režii Ludmily Liberdové a Zdeňka Čábelky. Režie vsadila na typové obsazení, nicméně podmínky souboru je neumožnily realizovat stoprocentně. Představitelům Mauricia a Toho druhého chybí cosi z vnitřní vitality a vnější suverenity. O to těžší je např. pro představitele Mauricia budovat Casonovu kontrastní postavu. Postava Babičky se v jesenickém provedení mění na Matku. Inscenátoři krátí účelně text, mj. vypouští některé epizodní postavy v prvním dějství, hraje se ve střídme interiérové dekoraci. Režisérský tandem, přes handicap vlastního obsazení do velkých rolí (Isabel, Mauricio), buduje cílevědomě dramatické situace i inscenaci jako celek. Dílčí temporytmická zakolísání lze přičíst na vrub zmíněného handicapu. Inscenace sděluje přehledně příběh hry i její myšlenkové poselství. Mezi jiným, zaujaly herecké výkony L. Liberdové v roli Isabel (cena) a Marty Buzkové v roli Matky (cena). Na v zásadě zdařilé a divácky vděčné inscenaci zůstal ležet stín, odraz nemožnosti důsledného typového obsazení a odtud i uplatnění kontrastu jako inscenačního principu. Nadto zde zůstává otazník nad transpozicí role Babičky do role Matky, tj. otazník nad tím, co je pravděpodobné a co pravdivé.

Těm čtyřem výše popsaným inscenacím jsem věnoval prostor, přerůstající stručnou zprávu o krajové přehlídce. Učinil jsem to zcela záměrně, neboť se mi tento vzorek inscenací jeví příznačným pro současný stav českého amatérského divadla. Základní barvy spektra amatérského divadelního dění jakoby se tu klenuly jako vizitka jeho ustrojení, usilování a možností. Ono pomyslné spektrum tvoří nově se utvářející zájmové kolektivy studentského divadla, které tu poučeně, tu spontánně vedeny narážejí na bariéru řemeslné nevybavenosti, kterou lze stěží překonat v čase existence divadelního kolektivu.

Spektrálním sousedem těchto souborů jsou stále vznikající a zanikající vpravdě výběrové kolektivy věkem mladého divadla. Nejsou obvykle početné, bývají tvořeny osobitými nadšenci, plně odevzdanými divadlu. Tato odevzdanost, ať má jakoukoliv podobu, přináší pozoruhodné výsledky, zvláště pak na půdě autorského divadla.

Další barvou v onom spektru jsou stále se personálně proměňující divadelní kolektivy, vedené osobností – divadlu oddaným veteránem, který stačí prozaickým způsobem uživit rodinu a přitom má bytostnou potřebu vyjadřovat se prostředky umění. Soubory této části amatérského divadelního spektra reprezentují to, co v našem divadle představuje uměleckou kvalitu ruku v ruce s myšlenkovou závažností, inspirativností, a co je charakteristické jakousi

střednědobou stálostí. Není přitom podstatné, zda se tyto tvůrčí kolektivy kloní k (u nás a z našeho současného hlediska) tradičním či netradičním inscenačním principům.

Zatímco kvantitativní dimenze až posud pojmenovaných barev spektra vykazuje sestupnou tendenci, čtvrtá základní barva má stále ještě jednoznačnou početní převahu. Představuje převážně divadelní soubory s delší až nejdelší tradicí, namnoze, soubory vícegenerační, mající tu větší – tu menší, ale vždy určitou reálnou možnost typového obsazení. Představuje soubory, které díky značné míře institucionalizace mají obvykle širší možnost volby režisérů, scénografů etc., respektive schopnost tyto potřebné funkce obsadit zvenčí. Nic z toho nepoukazuje na kvalitu jejich produkce, ani na hlavní smysl existence. Nalezneme tu soubory vedené poučenými tvůrčími osobnostmi, vykazující dobré, někdy i výjimečné inscenační výsledky, soubory s nepochybnými umělecky mi ambicemi. Nalezneme tu ale i soubory, kde se proměňuje role dramaturga a režiséra v roli organizátora setkání, soubory v nichž jednoznačně dominují sociální funkce, v nichž setkání se s uměním je prostředkem k setkávání se lidí demograficky, pracovně či jinak si blízkých. Mezi těmito mezními typy souborů stejného druhu existuje samozřejmě celá škála mezitypů, obvykle bez důvěrné kontinuální znalosti jejich činnosti – jen velmi těžko rozlišitelných. Nemluvě o tom, že v této škále bude nemálo takových kolektivů, v nichž většina preferuje sociální funkce c několik málo jedinců funkce umělecké, aniž by k jejich naplňování měla alespoň nejzákladnější vybavení.

Začasté se můžeme setkat s přezíravým postojem právě k takovým souborům, až s kriticky útočnými soudy. Nemyslím si, že je to v pořádku. Myslím, že je zapotřebí pečovat o kvalitu, jen si musíme ujasnit o jakou. Jsou prostředky, jimiž lze napomáhat kvalitě umělecké, a jsou zcela jiné prostředky, kterými lze kultivovat sociální prostředí. Tak jako v každé rodině, tak ani v té divadelní nemají všichni její členové stejné dispozice a ambice, ani nejsou všichni v tom či onom úspěšní.

Svátečními dny této divadelní rodiny bývají mj. i divadelní přehlídky. Není jednoduché zjednat vše tak, aby se svátek stal skutečným svátkem každého jednoho jejího člena. Myslím, že to nezávisí na velikosti dárků – diplomů, cen a doporučení do vyšších přehlídkových kol. Vele důležitá je klima, v jakém se uskuteční. Vstřícnost, upřímnost a vzájemná úcta bývají nejlepšími pomocníky pro vytvoření patřičného ovzduší. Víím, že dosíci takového klimatu není tak docela snadné. Klade no organizátory takového svátku, jakož na každého jednoho přítomného nemalé nároky, které s rozmanitostí příslušníků rodiny narůstají.

Že se to dá, mi dosvědčila právě frýdecká krajová přehlídka a nejen ona. Divadelní rodina, která se na ni sešla, byla opravdu pestrá. Základní spektrum typů souborů výše

pojmenovaných, obsahovalo v další části přehlídkového programu tolik mutací onoho posledně uvedeného typu, kolik souborů ještě vystoupilo.

Venkovsky soubor J. K. Tyl z Brodku u Přerova se představil se svým nastudováním Goldoniho komedie Poprask na laguně. Představil se herecky mimořádně vybavený kolektiv, v němž zaujala přede všemi Hana Svarová v roli Lucietty (cena). Hlavní problém inscenace tkvěl v režii – v nedůsledném budování dramatických situací.

Divadlo Dostavník Přerov je souborem, zabývajícím se programově hudebním divadlem. Jeho inscenace hry J. Šlitra aj. Suchého Šest žen Jindřicha VIII. náležela k vrcholům přehlídky (nominace na Divadelní Třebíč a cena Vladislavu Lukešovi za roli Jindřicha VIII.). Zdařilá dramaturgická úprava hry nestaví pouze na ústředním protagonistovi, nýbrž rozpouští text mezi další postavy. Vznikla tak inscenace kolektivního ražení, zvládnutá herecky, pěvecky i tanečně, v neposlední řadě i režijně.

Pesimistické divadlo Gasehaha z Krnova přivezlo tentokrát do Frýdku hru režisérky souboru Petry Severinové Divím se, že jsem tak veselý, inspirovanou stejnojmenným románem J. M. Simmela. Autorka vytvořila modelovou hru, v níž vše je jakoby rovnocenně důležité. Látka sama o sobě postrádá dramatickou akci – neodbytnou nutnost rozhodování a jednání. I vrcholná scéna, v níž dojde k zabití, se uděje spíše mimovolně a nikoliv z nutnosti. Vesměs dobře herecky disponovaný mladý kolektiv je odkázán ke sdělování chování postav, jednání tu více méně absentuje.

Studio DK Šumperk uvedlo Molièrovu hru Chudák manžel. Šumperské Studio je z těch divadelních trvalek, které po léta vykazují jistou kvalitu, na níž má bezesporu vliv městské prostředí, v němž pracuje profesionální scéna, a možnost spolupráce s divadelníky z profese. Soubor sehrál Molièrovu charakterovou komedii s patřičnou razancí a přinesl na jeviště osobité charaktery. Prostředky, jimiž toho dociluje, jsou však různého rodu. Je to cílem dáno možnostmi typového obsazení, hlavně však tím, že se nepodařilo dojít k stylově vyrovnanějšímu hereckému výrazu, korespondujícímu se zvolenou látkou. Tato nejednotnost vystupuje o to více napovrch, oč skvostnější a přesnější je Petr Komínek v roli Zamotala (cena).

V závěru přehlídky vystoupil početný mnohogenerační domácí soubor AJ divadla Na Slezské s Nejkrásnější válkou, hrou se zpěvy autorů Vl. Renčina, J. Brabce a H. Čihákové. Žel, souboru AJ divadla – tak jako většině – se nepodařilo překonat úskalí této nepříliš povedené předlohy. Po velice zdařilé expozici představení záhy postrádalo tah, a v druhé půli se rozpadalo do tu více – tu méně fungujících výstupů. Únava vládla jevištěm i hledištěm. Není divu, neboť téměř všichni herci, nemluvě o režisérovi J. Krulikovském, se podíleli na přípravě a zajištění zdárného průběhu přehlídky. Napříště by měli, ještě plní sil, hrát mezi prvními. Potenciál souboru je totiž ohromný a záviděníhodný.

Přehlídka skončila posledním rozborovým seminářem v neděli v nočních hodinách. Pokročilý čas znemožnil účast zástupců souborů na oficiálním zakončení přehlídky s vyhlášením výsledků a oceněním nejlepších výkonů. Je to jediné nedopatření, které jsem na této krajské přehlídce zaznamenal, neboť jinak to bylo setkání potěšitelné a smysluplné. Svědčilo o tom, že na severu Moravy a ve Slezsku nastalo, oproti minulým letům, nepřehlédnutelné oživení v amatérském divadle, přinášející ruku v ruce kvalitu uměleckou i společenskou.

Milan Strotzer

Publikováno: Časopis Amatérská scéna 2/1996, str. 13.